

Δημητράκης Γεροκώστα, *Κυπριακός Γάμος* (1974)

Δημητράκης Γεροκώστα: *Κυπριακός Γάμος*¹

Η επιλογή ενός δημιουργήματος ως άξιο μελέτης, αρχειοθέτησης, καταγραφής και παρουσίασης, όσο και η μετέπειτα προβολή του (στόχοι όχι μόνο του προγράμματος *displays* αλλά και του Point Centre for Contemporary Art γενικότερα) δεν εδράζεται σε αντικειμενικά κριτήρια αλλά προϋποθέτει την κριτική του αξιολόγηση στα πλαίσια συγκεκριμένου γνωσιολογικού και επιστημολογικού πεδίου.

Το επιχείρημα αυτό απαντάται στο έργο του Δημητράκη Γεροκώστα *Κυπριακός Γάμος*. Πέραν από τα πιο πάνω, το έργο αυτό προσελκύει ενδιαφέρον και από την ίδια του την τεχνοτροπία αφού πιθανώς αποτελεί μία από τις λίγες περιπτώσεις ‘λαϊκότροπης’ γλυπτικής στη συλλογή σύγχρονης τέχνης της Κρατικής Πινακοθήκης. Απεικονίζει την συνοδεία της νύφης πριν από τον γάμο, και αποκτήθηκε μετά από δωρεά του καλλιτέχνη τον Δεκέμβριο του 1974.

Ο καλλιτέχνης δηλώνει ότι τα ευρήματα των ανασκαφών από τον αρχαιολογικό χώρο των Βουνών στο Πέλλαπαϊς ενέπνευσαν και επηρέασαν τη δουλειά του. Τα ταφικά αυτά ευρήματα τα οποία ανασκάφηκαν το 1931-32 από τον Πορφύριο Δίκαιο, και σήμερα βρίσκονται στην έκθεση του Κυπριακού Μουσείου, χρονολογούνται στην Πρώιμη Εποχή του Χαλκού (2500-1900π.Χ.) και παριστάνουν μικρογραφίες ιερών, αναπαραστάσεις ιεροτελεστιών και καθημερινές δραστηριότητες. Το πιο σύνθετο εύρημα έχει ερμηνευτεί σαν αναπαράσταση ιερού στην οποία απεικονίζεται η λατρεία χθόνιων θεοτήτων και θεοτήτων της γονιμότητας σε μία στρογγυλή περιφραγμένη περιοχή με ένα άνοιγμα για είσοδο.

Μέσα στη περιοχή αυτή υπάρχουν ξόανα θεοτήτων (τρεις ανάγλυφες φιγούρες με κέρατα ταύρου οι οποίες κρατούν ένα φίδι), μπροστά από τα οποία υπάρχει μία γονατιστή φιγούρα σε στάση προσευχής. Στο κέντρο υπάρχουν έξι φιγούρες με σταυρωμένα χέρια και μία ένθρονη καθήμενη φιγούρα σε διαστάσεις μεγαλύτερες από τις υπόλοιπες. Επιπρόσθετα, μαζί με άλλες φιγούρες στο χώρο, υπάρχουν μία μορφή με βρέφος στην αγκαλιά, το οποίο πιθανόν να προοριζόταν για θυσία, όπως επίσης και τα δύο ζευγάρια ταύρων εκατέρωθεν της εισόδου. Μία μορφή κοντά στην είσοδο φαίνεται να προσπαθεί να κοιτάξει από έξω μέσα.

Χωρίς να ισχυρίζομαι εξειδικευμένη γνώση της αρχαιολογικής ερμηνείας και σημασίας της πιο κάτω αναπαράστασης ιερού, αλλά ούτε με ουσιαστική επίγνωση του στόχου και των προθέσεων του Γεροκώστα στη δημιουργία του συγκεκριμένου έργου, παραθέτω μια σειρά από παρατηρήσεις όσον αφορά ομοιότητες αλλά και τις διαφορές μεταξύ των δύο έργων, ως τεκμήριο για το προαναφερθέν επιχείρημα.

Με μια πρώτη ματιά ο θεατής μπορεί να επιβεβαιώσει την επιρροή του αρχαιολογικού ευρήματος στον «Κυπριακό Γάμο» εντοπίζοντας ομοιότητες μεταξύ των δύο έργων. Σε αντίθεση με άλλα έργα στη συλλογή της Κρατικής Πινακοθήκης, τα οποία είναι εμπνευσμένα

¹ Το έργο αυτό έχει καταγραφεί στο μητρώο της Κρατικής Πινακοθήκης με τον τίτλο ‘Κυπριακός Γάμος’. Ωστόσο στη δημοσίευση του καλλιτέχνη ‘Ο Κόσμος της Κύπρου σε Πηλό’ το έργο φέρει την ονομασία ‘Ο Αποχαιρετισμός της Νύφης’.

ή επηρεασμένα από την Κυπριακή Αρχαιολογία (και στα οποία συνήθως γίνεται μια δισδιάστατη αποτύπωση σε ζωγραφική τρισδιάστατων αναφορών), στη συγκεκριμένη περίπτωση, η εκτέλεση έγινε με το ίδιο μέσο, τον πηλό. Η χρήση του ίδιου υλικού κατασκευής, έστω και αν τεχνοτροπικά υπάρχουν διαφορές, προσδίδει μία έντονη συσχέτιση μεταξύ των έργων.

Επιπρόσθετα, τα δύο έργα έχουν θεματικές ομοιότητες αφού και τα δύο παρουσιάζουν όχι μόνο μία σκηνή από την σύγχρονη τους καθημερινότητα, αλλά και μία σημαντική για την εποχή που κατασκευάστηκαν τελετουργία (από τη μία η λατρεία θεοτήτων της γονιμότητας και τιμή των νεκρών, ενώ από την άλλη το χριστιανικό μυστήριο του γάμου). Ωστόσο στο αρχαιολογικό εύρημα η παρουσία της φιγούρας η οποία προσπαθεί να κοιτάξει από έξω προς τα μέσα πιθανώς να υποδηλώνει ότι η συγκεκριμένη ιεροτελεστία ήταν μόνο για τους μνημένους, σε αντίθεση με το σύγχρονο γλυπτό όπου ο Κυπριακός γάμος αφορούσε μία τελετή στην οποία συμμετείχε ένα ευρύτερο κοινωνικό σύνολο.

Αν και τα ξόανα θεοτήτων ερμηνεύονται από τους ειδικούς ως το κεντρικό σημείο του αρχαιολογικού ευρήματος, αυτό δεν είναι άμεσα προφανές στον θεατή. Οι πολλές δραστηριότητες στο χώρο και η έλλειψη μοναδικού, δηλαδή κεντρικού, σημείου εστίασης καθιστά το εύρημα αν όχι πολυθεματικό μάλλον 'πολυκεντρικό'. Αυτό, σε συνδυασμό με το στρογγυλό του σχήμα, επιτρέπει την έκθεση του από οποιαδήποτε πλευρά ενώ, ιδανικά, χρίζει προβολής από 360 μοίρες. Η χρήση της περιφραξης με το άνοιγμα οριοθετούν το έργο και, όπως η φιγούρα που κοιτάζει από έξω μέσα, έτσι και ο θεατής καλείται να παρατηρήσει τις δραστηριότητες μέσα στον χώρο αυτό.

Σε αντίθεση με το εύρημα, ο *Κυπριακός Γάμος* έχει ξεκάθαρη κεντρική φιγούρα (νύφη) και όλες οι μορφές βλέπουν λίγο ή πολύ προς την ίδια κατεύθυνση. Το ορθογώνιο σχήμα του έργου προσδιορίζει και περιορίζει τις δυνατότητες έκθεσης του, ενώ η οριοθέτηση του καθορίζεται από τη διακοσμημένη επίπεδη πηλινή βάση.

Τα ευρήματα των Βουνών είναι εξαιρετικής αρχαιολογικής σημασίας αφού αποτελούν σημαντική πηγή πληροφοριών για την καθημερινή ζωή στην Πρώιμη Εποχή του Χαλκού. Με την έκθεση τους σε μουσειακό περιβάλλον αποκτούν άλλες ιδιότητες από αυτή που οι δημιουργοί τους προόριζαν. Ενώ κατασκευάστηκαν σαν ταφικά αντικείμενα για τη συνοδεία των νεκρών, σήμερα βρίσκονται σε εκ διαμέτρου αντίθετες συνθήκες. Ως εκθέματα, είναι προσβάσιμα στο ευρύ κοινό, ενώ ταυτόχρονα αποτελούν αντικείμενα μελέτης από ειδικούς. Την ίδια στιγμή όμως, ανάγονται σε έργα τέχνης υψηλής καλλιτεχνικής αξίας τα οποία, όπως φαίνεται και από τη δουλειά του Γεροκώστα, αποτελούν πηγή αφετηρίας για σύγχρονη εικαστική παραγωγή. Κατ' αυτό τον τρόπο τεκμηριώνεται η άρρηκτη αλληλεξάρτηση μεταξύ επιμέλειας, έκθεσης και αφήγησης στα πλαίσια του ρόλου που έχουν να διαδραματίσουν τα πολιτιστικά ιδρύματα.

VOUNOUS
V. T. 22-26

Εικ. Αναπαράσταση Ιερού από Βουνούς. Πρώιμη Εποχή του Χαλκού. © Τμήμα Αρχαιοτήτων.

Βιβλιογραφία:

Porfyrios Dikaios. The Excavations at Vounous-Bellapais in Cyprus, 1931-1932. *Archaeologia*, 88. (1938)

Vassos Karageorghis. *Cyprus*. (Geneva: Nagel Publishers, 1968)

Πορφύριος Δίκαιος. *Οδηγός Κυπριακού Μουσείου*. (Λευκωσία: Τμήμα Αρχαιοτήτων, 1951)

Δημητράκης Γεροκώστας. *Ο Κόσμος της Κύπρου σε Πηλό*. (Λευκωσία: RGB Design & Publications Ltd. 2009)